

10 Nisan, 2025

İsrail ve Türkiye'nin çatışma alanı olarak Suriye

İsrail Hava Kuvvetleri, Nisan ayının ilk haftasında Suriye'de, güvenlik risklerini ileri sürerek Hama, Homs, Lazkiye ve Şam'da muhtelif askeri tesislere ve hava üslerine saldırı gerçekleştirdi.

İsrail ordusu Çarşamba günü yaptığı açıklamada, saldırıların Suriye'nin Hama ve T4 üslerindeki askeri kapasiteleri ve Şam bölgesindeki diğer askeri altyapıları hedef aldığını doğruladı. Londra merkezli haber ajansı Middle East Eye, Salı günü yaptığı açıklamada, Türkiye'nin T-4 üssünün kontrolünü ele geçirmeye hazırlandığını bildirdi.¹

Bölgeye ilişkin jeopolitik alanda stratejik analizler yapan uzmanlar, saldırıların esas hedefinin Türkiye'nin Suriye'de artan siyasi ve askeri nüfuzunu dengelemek ve sınırlamak olduğu yönünde hemfikirler.

İsrail'in saldırıları sonrasında Suriye hükümetinin, kendini savunmasız hissederek, güvenlik ve konfor alanı olan Türkiye'ye bir adım daha yaklaşması kaçınılmaz olacaktır.

İsrail'in güvenlik doktrininde Suriye ve Türkiye'nin yeri ve önemi

İsrail'in Hizbullah ve Hamas ile komşu olması gerçeği, özellikle 7 Ekim saldırıları sonrasında güvenlik doktrinlerinde yeni açılımlara neden oldu. İsrail, sınırlarına 40-50 km'den daha yakın bir düşman güç istemiyor. Nitekim, Suriye'de sınırdan 60 km kadar içeriye girdi ve Şam'a 5-10 km mesafede durdu. İsrail, Suriye ile arasındaki 1974 sınır anlaşmasına uymayacağını açıkladı.

¹ Adam Lucence, "Israel Carries Out Airstrikes in Damascus, Homs, Hama as Syria Tensions Flare," Al-Monitor, 2 Nisan, 2025, <https://www.al-monitor.com/originals/2025/04/israel-carries-out-airstrikes-damascus-homs-hama-syria-tensions-flare>.

Yakın geçmişte İran ve vekilleri tarafından Suriye ve Lübnan'da doldurulan güç boşluğunun bugün Türkiye tarafından doldurulması, İsrail'i güvenlik alanında septik veaşırı şüpheli olmaya zorluyor.

İsrail, Şam'da Türkiye ile komşu olmak istemiyor.

İsrail Savunma Bakanı İsrail Katz;

"Suriye lideri Colani'yi uyarıyorum: Eğer düşman güçlerin Suriye'ye girmesine ve İsrail'in güvenlik çıkarlarını tehdit etmesine izin verirsiniz, bunun bedelini ağır ödersiniz" dedi.²

Sadece İsrail değil, ABD, Çin, İran, hatta Rusya da, Suriye'de yabancı savaşçıların iktidara gelmesinden ve orduda general rütbesi almalarından rahatsız.

İsrail, Suriye ordusunun, güvenlik teşkilatlarının ve muhaberat teşkilatlarının güçlenmesini istemiyor; tıpkı Lübnan örneğinde olduğu gibi.

İsrail, Türkiye'nin askeri tehdidini, Suriye'nin kuzeyinde PKK/KCK – YPG-SDG kontrolündeki bölgede durdurmak, sınırlamak istiyor. Bu nedenle SDG/YPG bağlantılı yapılara sıcak mesajlar gönderiyor.

SDG ve HTŞ yönetimleri arasında Mart 2025 ayında ABD ve İngiltere'nin girişimleri ile imzalanan anlaşma ilk bakışta olumlu değerlendirmelere neden olsa da Türkiye açısından önemli riskler içerdiği görüldü. Bu anlaşmayla, İsrail'in Türkiye'ye karşı tampon bir güç olarak gördüğü SDG'nin, Irak'ın kuzeyindeki yerel yönetime benzer bir oluşumu Suriye'de kurabileceğini akla getirdi. SDG zamanla Şam'da hükümet içinde de önemli pozisyonlara sahip olabilecektir. Türkiye açısından Suriye'de bir diğer tehdit, Irak'tan farklı olarak, PKK/KCK- SDG/PYD'nin Akdeniz'e açılım riskidir.

İsrail Suriye'de Kürtlerin yanı sıra Dürzi, Hristiyan ve Alevi etnik ve mezhebi gruplara da mesajlar vererek onlara HTŞ yönetimine karşı güvenceler sunuyor.

İsrail'in Doğu Akdeniz'de Kıbrıs tehdidi

İsrail, Türkiye'ye yönelik olarak Doğu Akdeniz'de asimetric bir dış politika sergileyerek Türkiye'nin Suriye ve Filistin meselesine olan dikkatini dağıtmayı amaçlıyor. İsrail son dönemde AB üyesi Kıbrıs (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi) ile askeri ve enerji alanlarında bir dizi anlaşma imzaladı. İsrail'in Kıbrıs'a silah satışı önemli.

² France24, "Syria Says Deadly Israeli Strikes a Blatant Violation," 3 Nisan, 2025, <https://www.france24.com/en/live-news/20250403-syria-says-deadly-israeli-strikes-a-blatant-violation>.

Türkiye'nin güvenliği ve jeopolitik çıkarları kapsamında Suriye'nin önemi ve yeri

Türkiye açısından Suriye'deki gelişmeler doğrultusunda iki öncelik bulunmaktadır:Türkiye'nin Suriye'den kaynaklı güvenlik tehdidi algısı ve iç savaş döneminde Türkiye'ye göç eden, sayıları dört milyon civarında olan Suriyelilerin tekrar ülkelerine güven içinde, kendi istekleriyle dönmeleri. Ancak Suriye'deki rejim değişikliği ile birlikte Türkiye, stratejik hedeflerini yükseltti ve revize etti.

Türkiye'nin Suriye'de jeoekonomik hedefleri de var. Körfezden, Katar, Suudi Arabistan, Ürdün ve Suriye'den Türkiye'ye uzanacak, devamında Avrupa'ya gidecek doğal gaz boru hattı projesi, ekonomik ve siyasi açıdan stratejik öneme sahiptir.

Türkiye ve Doğu Akdeniz açısından bir diğer stratejik konu, Suriye'nin Akdeniz'deki deniz yetki alanları ve münhasır ekonomik bölgesinin, Türkiye'nin deniz yetki alanları ile birleştirilmesidir.

Türkiye'nin Suriye'de bir diğer amacı Rusya'ya karşı jeopolitik nüfuzunu artırmak ve Sünni Arap dünyasında etkinliğini arttırmak.

Sonuç ve öneriler;

İsrail'den İran'a, Türkiye'den Körfez ülkelerine kadar, Doğu Akdeniz'i de içine alan kapsamlı bir jeopolitik ve jeoekonomik alanda güven ve istikrar çok önemli. Özellikle ABD'de Trump yönetimiyle birlikte değişen yeni dünya düzeni ve risklerinin yaşandığı 2025 yılı konjoktüründe, Türkiye ve İsrail'in bölgedeki etkilerinin sonuçları çok daha önemli.

Türkiye ve İsrail arasında tırmanmakta olan kriz, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD tarafından oluşturulan güvenlik mimarisini bozmakla kalmayacak, NATO ve Avrupa Birliği dahil birçok küresel aktör ve kurum için güvenlik risklerini de içinde barındıracaktır. Böylesi bir durum İran, Rusya veÇin gibi diğer bölgesel ve küresel aktörlerin önünü açacak, jeopolitik alanda yeni güvenlik sorunlarına neden olabilecektir.

Farklılıkları en aza indirmek, ortak çıkar alanlarına yönelmek

Türkiye ve İsrail, farklılıkları en azından bir süre dondurup, müşterek çıkarlar, bölgesel barış ve istikrar hedefine odaklanmalıdırlar. Geçmiş yıllarda, Filistin meselesine rağmen iki ülke, güvenlik, istihbarat ve ekonomi alanlarında iş birliği yaptılar. Hamas'ın 7 Ekim saldırıları öncesinde İsrail ve Türkiye liderleri, güvenlik, istihbarat ve enerji, konularında ortak projelere yönelmek konusunda irade gösterdiler.

Türkiye ve İsrail, farklı güvenlik endişeleri taşıırken, farklı dış politika ve stratejiler izlerken, Güney Kafkasya, Azerbaycan, Tahran'ın nükleer programı ve IŞİD tehdidine yönelik olarak, aynı masada bir araya gelebilecektir.

Bir gizli servis yöntemi olarak “temasla kontrol”

İsrail ve Türkiye arasında diplomasiye ve siyasete net bir alan açabilmek amacıyla, istihbarat teşkilatları tarafından sıklıkla kullanılan bir yöntem olarak “temasla kontrol” prensibi uygulanabilir mi?

İstihbarat teşkilatları bazen, hedefi konumundaki kişi ve örgütlerle doğrudan temas sağlamak suretiyle, hedefinin gelişen olaylar karşısında etki ve tepkisini analiz edip, kontrol altında tutabilmektedir. Hatta bu yöntemi etkili bir şekilde kullanabilirseniz, hedef kişi veya örgütü yönlendirebilirsiniz de.

İstihbarat teşkilatları, devlet ve hükümet politikalarına paralel bir şekilde hareket etmek zorundalar. Onların ayrı bir ajandası olamaz. İstihbarat teşkilatları, güncel siyasi gelişmelerden uzak durmalıdırlar. Aksi takdirde istihbarat teşkilatları iktidardaki siyasi partinin veya hükümetin bir organı gibi hareket etmek zorunda kalabilecektir. En yakın örnekler Beşşar Esad rejimi döneminde rejimin koruyucusu olarak Suriye muhaberat teşkilatları, SSCB döneminde ise KGB ve GRU.

İsrail ve Türkiye'nin caydırıcı askeri yetenekleri ortada. Her iki ülke de duracağı yeri iyi biliyor. Blöf ile iç siyasete mesaj verme ihtiyacı ve gerçek çatışma arasında ince bir çizgi var, bıçak sırtında.Özellikle Orta Doğu'da.

İsrail ve Türkiye arasında güvenlik endişelerini arttıran açıklamalar, tehditler, provokativ ve kışkırtan söylemler, uygulamalar yerine, birleştirici ve ayrılıkları bir süre için rafa kaldıran bir düşünce yapısına her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

İkinci aşamada ise iki ülkenin dış temsilciliklerinde tecrübeli ve kriz yönetimini bilen diplomatlar ve güvenlik bürokrasisinin görevlendirilmesi, yanlış anlaşılma ve ciddi çatışma risklerinin anında giderildiği bir sistemin kurulmasına ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir. Bu şekilde bir çalışma şekli yitirilen güven ortamını geri getirebilecektir. Bu yöntem Türkiye tarafından 1998 yılında Suriye'de “Adana Mutabakatı” adı altında uygulandı. Önce Abdullah Öcalan sınır dışı edildi, sonra mutabakat imzalandı ve Suriye iç savaşına kadar Şam'da görevli özel temsilciler, Suriyeli muhataplarıyla etkin ve güvenilir bir çalışma sergilediler. Adana mutabakatının güvenlik alanındaki olumlu sonuçları, Türkiye ve Suriye arasında ekonomik, siyasi, kültürel her alanda iş birliğinin yolunu açtı.

Kısaca, her iki ülkenin liderleri ve hükümet üyeleri, empati yeteneklerini sonuna kadar kullanıp, birbirlerini daha iyi anlamının yollarını aramalıdırlar.

Tarih, empati yeteneğini kullanamayan, milli güç vasıflarını rasyonel bir şekilde değerlendirmekten yoksun, güç zehirlenmesi yaşayan siyasi liderlerin, politikacıların, durumdan vazife çıkaran güvenlik bürokrasisinin, ülkelerine ve tüm insanlara verdiği zararlar vefelaketler konusunda örneklerle dolu.

Ayhan Doğaner

Kıdemli Analist